

MAZSU DÁNIEL*

Jog és a mesterséges intelligencia – Új szereplő, régik alakzatok? (Gondolatok Jacob Turner könyve kapcsán)¹

Több olyan téma van manapság, amely a nemzetközi érdeklődés középpontjában áll, ezek közül is kiemelkedik a mesterséges intelligencia (MI), amelynek a hatásait csak alábecsülni lehet.

A téma frissessége miatt sok tanulmány és cikk jelenik meg,² amelyek a mesterséges intelligenciának a különböző területekre gyakorolt hatásaival foglalkoznak. Egyre több tudományterület képviselője fedezi fel magának a témát, annak ellenére, hogy maga a mesterséges intelligencia nem új jelenség.

Eddig konzisztensen két csoport rendelkezett ismeretekkel a mesterséges intelligenciáról. Az egyik csoport az informatikusoké.

A kifejezés közvetlen előzménye a „mesterséges idegsejt”,³ amiről a *McNulloch–Pitts* szerzőpáros írt tanulmányt 1943-ban. 1956-ban már tudományos műhely is alakult Dartmouthban,⁴ ahol először használták a mesterséges intelligencia kifejezést. A műhelyt követő időszakban volt a mesterséges intelligencia első felívelése, melynek során olyan programok születtek, amelyek képesek voltak összetett matematikai, logikai feladványok megoldására, és a legelső sakkprogramokat is ekkor írták. A korabeli sajtó és a témával foglalkozó szakemberek nagyon optimisták voltak, de mint később kiderült, hiába. Ugyanis a következő évtizedekben bekövetkezett

* Dr. Mazsu Dániel, PhD-hallgató, Debreceni Egyetem Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, e-mail: dani@mazsu.hu.

¹ TURNER, Jacob: *Robot Rules Regulating Artificial Intelligence*. Palgrave Macmillan, Cham, 2019, 376. <https://doi.org/10.1007/978-3-319-96235-1>.

² Csak az *Ebscohost* kutatói adatbázis közel 78 000 találatot ad ki. <http://eds.b.ebscohost.com/eds/resultsadvanced?vid=2&sid=f4d48aea-3126-4fa0-b6b6-14b12a0481be%40pdc-v-sessmgr05&bquery=artificial+intelligence&bdata=JkF1dGhUeXBIPWlwLHVpZCZ0eXBIPTEmc2VhcmNoTW9kZT1BbmQmc2I0ZT1IZHMtbGI2ZQ%3d%3d> (2020. 01. 16.).

³ <http://www.mind.ilstu.edu/curriculum/modOverview.php?modGUI=212> (2020. 01. 07.).

⁴ <http://www-formal.stanford.edu/jmc/slides/dartmouth/dartmouth/node1.html> (2020. 01. 07.).

egy „*mesterséges intelligencia télnek*”⁵ nevezett időszak, amikor a mesterséges intelligencia kutatásának és fejlesztésének támogatása mind az állami, mind a magánszektor részéről leállt, így az megtorpant. Ez a tél azonban a nyolcvanas évek végére „megenyhült”, és ha folytatjuk a metaforát, 2010 óta teljes erővel tombol az mesterséges intelligencia nyár.

Jelenleg a mesterséges intelligencia egy „*buzzword*”, amiről minden héten legalább egy cikk megjelenik a híroldalakon. Ha hozzáteszik egy áruhoz vagy szolgáltatáshoz, akkor az egyből eladhatóvá válik. A modern ember legjobb barátja, az ugyancsak mesterséges intelligenciával működő *Google* közel negyed másodperc alatt több mint egymillió találatot hoz fel.⁶

A másik csoport a tudományos-fantasztikus (*sci-fi*) művek közönsége. Őket azért fontos megemlíteni, mert ők a mesterséges intelligencia egyénre és társadalomra gyakorolt hatásait képzelték el és vizsgálták. Ezek miatt olyan problémákat is felvetettek, amelyek ma már a valós életnek a részét képezik.

És pont emiatt, a mindennapi életben való jelenlétből adódóan, egy harmadik csoportnak is meg kell ismerkednie és foglalkoznia kell ezzel a jelenséggel. Ez a csoport a jogászokat takarja. A mesterséges intelligenciával való interakció jelenleg nincs szabályozva, annak ellenére, hogy egy átlagos ember nap mint nap számos területen találkozik mesterséges intelligenciákkal.⁷ A szabályozatlanság miatt vagy egy jogi vákuumban történnek ezek a találkozások, vagy egy más területre, más korban, más gondolkodással alkotott szabályozást alkalmaznak rájuk, több-kevesebb sikerrel. Ezek miatt szükséges, hogy a jogászság ismereteket szerezzen a témában, hogy olyan szabályozást alakíthasson ki, amelyik megfelelő mind a mesterséges intelligencia, mind a már létező jogi szabályozás szempontjából.

Az alábbiakban *Jacob Turner* könyvét emelem ki a témával foglalkozó publikációs áradatból, amely az eddigi kritikai visszajelzések alapján kiváló bevezetést nyújthat ahhoz, hogy milyen kihívásokkal kell megküzdeniük a jogászoknak, amikor a mesterséges intelligenciák működésének jogi következményeit kell felmérniük. Közérthetően, de végig kifogástalanul pontosan és szakszerűen teszi mindenki számára hozzáférhetővé ezt az egyébként komplex témát,⁸ érintve a legismertebb toposzokat a mesterséges intelligenciával kapcsolatban.⁹

Jacob Turner Oxfordban és a Harvardon végezte a jogi tanulmányait, majd azt követően ügyvédként dolgozott a polgári jog számos területén. A bírói gyakorlatra is rálátást szerzett, amikor az Egyesült Királyság Legfelsőbb Bíróságán dolgozott *Lord Mance* munkatársaként.¹⁰

⁵ https://web.archive.org/web/20131109201636/http://www.ainewsletter.com/newsletters/aix_0501.htm#w (2020. 01. 16.).

⁶ https://www.google.com/search?sxsrf=ACYBGNQRFUFDHeXnZ--OIWk15067CEJE3w%3A1579165719055&source=hp&ei=FyggXtCGAZ2FwPAPjbeNyAl&q=mesters%C3%A9ges+intelligencia&oq=mester&gs_l=psy-ab.3.3.35i39j0i9.1375.2011..4091...1.0..0.88.471.6.....0....1..gws-wiz.....0i131.wPMJtd3o4hk (2020. 01. 16.).

⁷ https://medium.com/@the_manifest/16-examples-of-artificial-intelligence-ai-in-your-everyday-life-655b2e6a49de (2020. 01. 26.).

⁸ <http://ipkitten.blogspot.com/2019/10/book-review-robot-rules-regulating.html> (2020. 01. 26.).

⁹ <https://eandt.theiet.org/content/articles/2019/02/book-review-robot-rules-regulating-artificial-intelligence/>; <https://www.lawgazette.co.uk/reviews/rules-for-robots/5068519.article> (2020. 01. 26.).

¹⁰ <https://www.fountaincourt.co.uk/people/jacob-turner/> (2020. 01. 06.).

A könyv alapvetően három részre tagolható. Az első három fejezetben tárgyalja a szerző a mesterséges intelligenciával kapcsolatos alapvető kérdéseket. Ezekben a fejezetekben a témában nem jártas olvasóknak ad támpontokat, a fogalmak magyarázatától kezdve, a mesterséges intelligencia közvetett előzményein keresztül, a témában jártas olvasóknak már ismert elhatárolásokon át (mint a gyenge és általános¹¹ mesterséges intelligencia), a jelenleg hatályos – nem mesterséges intelligenciára alkotott, de arra alkalmazott – szabályozásokig.

A második részt a könyv negyedik és ötödik fejezete jelenti. Ez a rész tekinthető a könyv szívének. Kidolgozott gondolatmenetek, és olyan kérdések szerepelnek itt, amelyek a téma kapcsán fel-felmerülnek, de amelyeket az előtérben lévő, égetőbbnek érzett kérdések érdekében általában elhanyagolnak. Miért is kérdés, hogy egy mesterséges intelligencia jogokat kapjon, mi ennek az alapja az embernél, és rendelkezik-e azzal a „gép”?

A harmadik rész a könyv többi részét, vagyis a hatodik, hetedik és nyolcadik fejezetet jelenti. Ez a rész a szerző szabályozási javaslatait tartalmazza a fentebb már említett három megközelítésből. Ezek köre az egészen koncepcionális, általános javaslatoktól¹² kezdve a konkrét, de lege ferenda¹³ ötletekig terjed.

Turner meghatározása szerint „a mesterséges intelligencia egy nem természetes entitásnak azon képessége, hogy egy értékelési folyamatra alapozva döntést tud hozni”.

A mesterséges intelligencia fogalmának a meghatározása kapcsán több megközelítéssel is találkozhatunk a szakirodalomban. Ezek közül az egyik, amelyik nem alkot definíciót, mert a képviselői vagy úgy gondolják, hogy a pontos fogalom meghatározás nem segíti elő a terület fejlődését,¹⁴ vagy úgy ítélik meg, hogy az adott tanulmányhoz nem szükséges a meghatározás, mert nem magával a mesterséges intelligenciával, hanem annak a hatásaival foglalkoznak.¹⁵ A másik csoportba azok a szövegek tartoznak, amelyek eseti jelleggel, gyakran csak az adott szövegre (tanulmányra) vonatkozóan alkotnak egy definíciót.¹⁶ Ezeket *Turner* két csoportba sorolja: az emberközpontúak, valamint a racionalista fogalmak. Az emberközpontú definíciók a mesterséges intelligencia intelligencia-részből indulnak ki, és azt az emberi intelligenciával állítják párhuzamba, vagyis eszerint *akkor intelligens valami, ha az emberhez hasonló döntéseket hoz.* Az intelligencia azonosítására szolgáló eljárások leghíresebbike a *Turing* teszt.¹⁷

Ám ezen megközelítések, fogalmak gyengeségekkel rendelkeznek, amelyeket *Turner* is megemlít, például az, hogy ha emberhez hasonlítjuk a mesterséges intelligenciákat, akkor a nem intelligencia-alapú viselkedéseket is a fogalom ré-

¹¹ TURNER: i. m., 6.

¹² TURNER: i. m., 212.

¹³ TURNER: i. m., 321.

¹⁴ Stanford University: *Artificial Intelligence and Life in 2030*. 2016, 12. https://ai100.sites.stanford.edu/sites/g/files/sbiybj9861/f/ai100report10032016fnl_singles.pdf (2020. 03. 02.).

¹⁵ TURNER: i. m., 8.

¹⁶ Lásd BROCK, Jürgen Kai-Uwe – VON WANGENHEIM, Florian: Demystifying AI: What Digital Transformation Leaders Can Teach You about Realistic Artificial Intelligence. *California Management Review*, 2019/4, 2. lábjegyzet. <https://doi.org/10.1177/1536504219865226>.

¹⁷ <http://www.mestersegesintelligencia.hu/doc/Turing%20teszt.php> (2020. 03. 02.).

szévé tesszük, valamint a mesterséges intelligencia egyik nagy célja a fogalmon kívül marad, vagyis hogy az adott célokat az embernél jobban érje el. Ezen a fogalmi pontatlanságon alapul a racionalisták érvelése. Ezen csoport szerint a célhoz vezető választásokból kell kiindulni, így *akkor tekinthető valami intelligensnek, ha a célja elérése érdekében logikus döntéseket hoz*. De ez sem egy hibák nélküli koncepció. Ugyanis ezek a definíciók nem időtállóak, azaz a jelenlegi mesterséges intelligenciákhoz jók, de a jövőben alkotott, általános mesterséges intelligenciáknál már nem fognak működni.

A második fejezet a mesterséges intelligenciát elemzi, a sajátosságait keresi. Arra ad választ, hogy a mesterséges intelligenciát hogyan lehet a jelenlegi jogi környezetben elhelyezni, hogyan lehet a mesterséges intelligencia tulajdonságait, sajátosságait a jog jelenleg elismert metaforáival leírni. Két fogalmat vizsgál meg ezen elemzés során: az alanyiságot és az okozatiságot. Az alanyiságnál összehasonlítások után – a mesterséges intelligenciát az országokkal, valamint a társaságokkal hasonlítva össze – azt állapítja meg, hogy a jogban jelenleg csak egy hasonló helyzetben lévő „alany” van, mégpedig az állatok, amelyek más aktorok nélkül is képesek önálló döntést hozni. Mivel azonban az állatok nem képesek cselekményeik jogi következményeit végiggondolni, így a szerző átvezeti az olvasót a másik vizsgált fogalomhoz, az okozatisághoz. *Három feltételt* állít fel a jogi okozatisághoz: *(1) szabad, nem befolyásolt cselekedet; (2) amelynek a tényleges vagy lehetséges következményeit a cselekvő ismerte, vagy ismernie kellett volna; (3) és nincs olyan cselekmény, amely megszakítja a kapcsolatot a két előző pont között*. Ezt követően megállapítja, hogy ez nem határozható meg objektíven, valamint társadalmi, gazdasági okok miatt országonként eltérő rendszerek vannak.

A harmadik fejezet egy összefoglalás a felelősségi kérdésekről, mind a polgári, mind a büntetőjogban. Végigmegy a jogrendszerben jelenleg létező felelősségi alakzatokon, és elemzi őket abból a szempontból, hogy a mesterséges intelligencia által generált problémák kérdését kiállják-e. A fejezet elemzéseinek logikus a felépítése, ritmusa: először leírja a vizsgált felelősségi alakzatot több jogrendszerben, majd bemutatja annak előnyeit és hátrányait, ha mesterséges intelligenciát tartalmazó szituációra alkalmazzuk esetleges megoldásként. Ezek a következőképpen foglalhatók röviden össze.

A szerződésen kívüli kárért való felelősséggel kezd, amelynek előnyeként említi, hogy az az angolszász jogrendszerben rugalmas, méghozzá több értelemben is. Az egyik értelmezésben úgy rugalmas, hogy ha a mesterséges intelligencia tevékenysége kárral vagy veszéllyel jár, de ezzel egy nagyobb kárt vagy veszélyt hárít el, akkor a bíróságok általában ezt mérlegeléskor számba veszik. Ez az értelmezés a kontinentális rendszerben a szükséghelyzetnek felel meg. A rugalmasság másik értelmezése szerint a szerződésen kívüli kár abszolút helyzetéből adódik. Ez alatt azt érti, hogy a mesterséges intelligencia működése során érintett személyek köre nem határozható meg előre, és ez az alakzat nem is határozza meg a személyeket, így minden olyan érintett élhet vele, akinek kára keletkezett. A negatív oldalon említi az általában elvárhatóság problémáját. Ez egy emberre alkotott fogalom, így ahhoz hasonlóan, mint az emberközpontú fogalommeghatározásnál az első fejezetben, problémák keletkeznek. Az első akkor, amikor az általában elvárhatóság szintjét

próbáljuk meghatározni. Míg az embernél ez egy folyamatosan változó, de mindig meghatározott standard, addig a mesterséges intelligencia sosem rendelkezett ilyen mérték meghatározással, és nehéz is ilyet alkotni, a mesterséges intelligenciák különbözősége miatt.

A következő elemzett alakzat a termékfelelősség. Itt az előny a „bizonyosság”. Ugyanis a termékfelelősség bizonyosságot jelent a károsultnak – mert tudja, hogy kivel szemben kell a kárigényét érvényesítenie – és a gyártónak is, mert pontosan tudja, hogy egy esetlegesen felmerülő kárigény kitől és milyen alapon fog érkezni. Hátrányát jelenti viszont, hogy nem eldöntött, vajon a mesterséges intelligencia termék vagy szolgáltatás-e. Ez egy fontos kérdés, mert a termékfelelősség, a fogalmából¹⁸ adódóan, csak termékekre vonatkozik. De ha termék, akkor az fogalmilag nem változó, míg egy mesterséges intelligencia folyamatosan fejleszti magát, így az mindenképp változik. Ezzel kapcsolatban a legfrissebb ide kapcsolódó hír,¹⁹ hogy a *Tesla* autógyártó cég, amely a kocsikhoz mesterséges intelligencia-alapú önvezetést is nyújt, kikapcsolta egy használtan vett kocsiiban az önvezetést, mert az új tulajdonos nem rendelte meg tőlük ezt a szolgáltatást. Így ez a kérdés a könyv lezárása óta, legalábbis a gyártók oldaláról, megoldódni látszik, mert ezeket szolgáltatásnak tekintik, így a termékfelelősség nem alkalmazható.

A harmadik alakzat a más által okozott kárért való felelősség. Ennek előnye, hogy a logikája sokkal jobban alkalmazható, mert igazodik a mesterséges intelligencia autonóm természetéhez. Egyensúlyt alakít ki a mesterséges intelligencia önállósága, és a jelenleg elismert jogalanyok között. Hátránya viszont, hogy feltétel a jog által megjelölt kapcsolat, amiből az egyre fejlődő, és ezáltal egyre önállóbbá váló mesterséges intelligencia „kimehet”, így joghézag keletkezik. A szerződésen alapuló felelősség két oldalánál azt írja le a könyv, hogy a felek sokkal jobban a saját viszonyukra tudják alakítani a feltételeket és szabályokat, nem egy felsőbb utasításra rájuk erőltetett szabályhalmazhoz kell igazodniuk, de csak a szerződő felekre vonatkoznak a megállapodásban szereplő feltételek. Valamint azt, hogy ezek a szerződések nem nyilvánosak, ami megnehezíti, hogy egy egységes és megfelelő piaci gyakorlat alakuljon ki, mert a mesterséges intelligenciát fejlesztő cégeknek érdekében áll, hogy ne derüljön ki, hogy a mesterséges intelligencia esetlegesen nem biztonságos.

A büntetőjogi felelősséget röviden elemzi, és a mesterséges intelligenciát eszközként mutatja be, illetve mint elkövetőt a közvetett tettesség kérdésköréhez kapcsolja. A szerző egy kaliforniai ítélet²⁰ alapján azt írja, hogy mivel a mesterséges intelligencia csak emberi utasításra végzi el az adott feladatot, így nem tekinthető többnek, mint egy bármilyen más, a bűncselekmény elkövetéséhez használt eszköz, vagy egy, a magatartása következményeivel nem tisztában lévő gyerek.

¹⁸ A Tanács 85/374/EGK irányelve (1985. július 25.) a hibás termékekért való felelősségre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről. OJ L 210, 7.8.1985, p. 29–33. 2. cikk, valamint 7. cikk b) pont: egy termék a forgalomba hozatala után nem változik.

¹⁹ <https://zoldautok.hu/2020/02/09/elvettek-az-onvezetest-a-szerencsetlen-tulajtol-aki-autokereskedon-keresztul-vette-a-model-s-et/> (2020. 03. 02.).

²⁰ *People v. Davis*, 958 P.2d 1083 (Cal. 1998) II. rész. <https://www.courtlistener.com/opinion/1426839/people-v-davis/> (2020. 03. 02.).

Ezeket túl a könyv a felelősséget tágan is értelmezi, mert nem csak a negatív oldalát mutatja be, a polgári és büntetőjogi alakzatok előnyeivel és hátrányaival, hanem a szellemi tulajdonjog és a mesterséges intelligencia kapcsolatának a szerepeltetésével a felelősség pozitív oldala is ebben a fejezetben kapott helyet. Itt a magyar sajtóban is megjelent esetet²¹ hozza példaként, ahol a probléma abból keletkezett, hogy egy nem emberi fél kreatív tevékenységet végzett, és az abból származó előnyöket érvényesíteni kívánta.²²

A negyedik fejezet a könyv talán legfontosabb része. A szerző szerint a mesterséges intelligenciáról szóló jogi tanulmányok többsége azzal foglalkozik, hogy a mesterséges intelligenciának mennyi, milyen, mire kiterjedő jogokat és kötelezettségeket kellene vagy éppen kell adni. Annál kevesebb tanulmány foglalkozik viszont a miért kérdésével, vagyis azzal, hogy a jog miért tekint valamit vagy valakit jogalany-nak, mi képzi ennek az alapját. Ezen kérdés alapján a fejezetet két részre bontja. Először magát a jogot vizsgálja meg, amiben legnagyobb részt *Wesley Hohfield* amerikai jogtudós gondolataira épít, aki szerint a jogosultság egy olyan komplex joghelyzet, amelyet csak akkor tudunk megérteni, ha elemi joghelyzetekre bontjuk. *Hohfield* négy ilyen elemi joghelyzetet különböztetett meg: igényjog, szabadság, felhatalmazottság, mentesség; és minden elemi joghelyzethez hozzárendelte az ellentétét, mint korrelatív párját. Ha *Hohfield* rendszerében gondolkozunk a jogosultságokról, akkor ahhoz, hogy egy ember, vagy (mint a könyv témája) egy mesterséges intelligencia jogosultságot (igényjogot, szabadságot, felhatalmazottságot vagy mentességet) szerezzon, a másik oldalon valakinek korlátozásokat (joghiányt, kötelezettséget, beavatkozás-képtelenséget [*disability*], beavatkozásnak kitettséget [*liability*]) kell elviselnie.²³

Turner ezt követően az állati jogok, az állatokhoz való morális, jogi hozzáállás változását mutatja be a történelem folyamán, egy 1793-as angol esettől kezdve a modern állatvédelmi szabályokig. A példákat összesítve egy tendenciát rajzol fel, mely szerint a morális gondolkodás, és azon alapulva a jogi gondolkodás a jogok kiterjesztése felé halad. Ezután azt nézi meg közelebbről, hogy a mesterséges intelligencia rendelkezhet-e öntudattal. Ehhez megvizsgálja magát az öntudatot, hogy azt miként lehet értelmezni, esetlegesen mérni. Majd neurológusok, filozófusok és számítógépes szakemberek véleményére alapozva a szerző felállít három feltételt²⁴ annak vizsgálatára, hogy egy mesterséges intelligencia jelenleg, vagy esetlegesen a jövőben rendelkezhet-e öntudattal. Ezen feltételek szerint (1) az adott lénynek érzékelnie kell a behatásokat; (2) képes tapasztalatokat, emlékeket megőrizni; (3) és ezek alapján képes olyan önképet alkotni; (4) amelyet el tud helyezni a tér-idő kontinuumban.

²¹ https://index.hu/tech/2017/09/12/meglepo_egyezseg_szulett_a_majomszelfiperben/ (2020. 03. 02.).

²² A szerző is megjegyzi, hogy nem közvetlenül a „kreatív fél”, hanem egy, a nevében fellépő szervezet kívánta érvényesíteni a majom (vélt) jogait.

²³ Hohfield jogosultság elméletéről magyarul lásd: HOHFELD, W. N.: Alapvető jogi fogalmak a jogi érvelésben, In: Szabó Miklós–Varga Csaba (szerk.): *Jog és nyelv*. Osiris, Budapest, 2000, 59–96.; illetve FICSOR Krisztina: Jogosultság és bírói érvelés. In: Ficsor Krisztina–Györfi Tamás–Szabó Miklós (szerk.): *Jogosultságok. Elmélet és gyakorlat*. Bibo, Miskolc, 2009, 95–97.

²⁴ TURNER: i. m., 147.

Az ötödik fejezet az előző fejezetben felállított érveken alapulva már azt keresi, hogy mi lenne a legjobb megoldás arra, hogy a mesterséges intelligencia jogi személyiséget kapjon. Ehhez két kérdést²⁵ tesz fel a fejezet elején, amelyeket aztán sorvezetőnek használ.

Az első kérdés: lehetséges-e egyáltalán, hogy MI jogi személyiséget kapjon? Erre azt a választ adja a szerző, hogy igen, lehetséges. Már akár a ma létező jogi személyiségi formákkal elképzelhető, legalábbis bizonyos helyeken, de máshol is, mert ha egy ország létrehoz egy speciális jogi személyiséget a mesterséges intelligenciának, akkor a kölcsönös elismerés²⁶ miatt az a világ legtöbb országában használható lesz.

A második kérdés az, hogy ez-e a legjobb megoldás? Ennek megválaszolására két lehetséges okot jelöl meg a szerző a jogi személyiség igazolásaként: a morálist és a pragmatikust. Ezek közül a könyv az utóbbira koncentrálna. Két-két érvet hoz fel és mutat be arra vonatkozóan, hogy ez miért lenne jó, illetve miért lenne rossz megoldás. Mellette szóló érvként hozza fel az „elszámoltathatósági hézagot”, ami azt jelenti, hogy minél önállóbb egy mesterséges intelligencia, annál kevesebb tényleges kapcsolat van a felelősnek megnevezett ember és az ő behatása között. Másik mellette szóló érv az innováció támogatása, mert egy esetleges sikertelen próbálkozás esetén a mesterséges intelligencia vagyona és kötelezettségei elkülönülnének, a hagyományos cégjogi megoldásoknak megfelelően. Ehhez kapcsolódik az ellene szóló érvek közül a „felelősségi pajzs” szituáció, amely azt a lehetőséget takarja, hogy ügyeskedők ilyen mesterséges intelligenciára szabott cégeket hoznának létre annak érdekében, hogy a saját felelősségüket – például egy csőd esetén – csökkentsék, vagy akár teljesen meg is szüntessék. A másik ellenérvet „android téveszmének”²⁷ nevezi a szerző, amely alapján a mesterséges intelligencia emberi jogokat kapna, amire nincs szüksége, hiszen nem tudja felfogni azok tartalmát.

A könyv, a mesterséges intelligencia sajátosságainak tisztázása és a jogok megindokolása után a terület egyedi szabályozását mutatja be, valamint javaslatokat tesz. Első megközelítésből a szabályozót mutatja be, több szempontból. Itt szerepelnek a különböző, általános megközelítések egy kérdés megoldására, mint amilyen a kontinentális és az angolszász bírói jogalkotás. A harmadik fejezethez hasonlóan bemutatja a jelenlegi nemzeti irányokat, majd a nemzetközi szabályozást. Áttekintést ad a mesterséges intelligenciára vonatkozó szabályokról az Egyesült Királyságban, Franciaországban, valamint a téma szempontjából világszinten vezetőnek tekintett Európai Unióban, az Egyesült Államokban, Kínában, és a mesterséges intelligenciát világszinten legelsőként szabályozó Japánban.²⁸ Mivel mások az okok, amelyek miatt az egyes országok foglalkoznak vele – például Japánban a gazdasági jelentősége miatt, Kínában az ország nemzetközi szerepének az erősítése miatt – a szabályozás fókusz, és maga a szabályozás is nemzeti jellegzetességeket mutat. Egyes országoknál, mint az Egyesült Királyságnál, leginkább kommunikációs szinten jelenik meg a szabályozás, és csak egyes területekre, mint az önvezető

²⁵ TURNER: i. m., 174.

²⁶ TURNER: i. m., 130.

²⁷ TURNER: i. m., 189.

²⁸ TURNER: i. m., 231.

autókra, van tényleges jogszabály. Ezzel szemben helyezkedik el Kína és Japán, ahol komplex, általános, és területekre lebontott koncepciók és jogszabályok vannak. Ezekhez az országokhoz csatlakozik az Európai Unió is, ahol nemrég jelent meg a Bizottság fehér könyve a mesterséges intelligenciáról.²⁹ A szerző szerint a nemzetközi szabványok kialakításában a vezetők Kína, Japán és az Unió lesznek.

A hetedik fejezet a szabályozás kérdéseit viszi tovább, csak immár a készítőik (szolgáltatók) oldaláról közelíti meg a kérdést. A fejezet a mesterséges intelligencia szabályozásához úgy áll hozzá, hogyha a mesterséges intelligencia készítőinek be kell tartania szabályokat, akkor a teremtményeikkel nem lesz probléma. Ennek érdekében, az előző fejezethez hasonlóan, egy áttekintéssel kezd. Ebben az áttekintésben megvizsgálja, hogy kik is tartoznak ebbe a készítői körbe. Ide sorolja a programozókat, számítógépes szakembereket, de a fejlesztő cégekben tulajdonrészrel rendelkező személyek, részvényesek, és egyéb érdekelték is ide tartoznak. Példaként hozza fel az Egyesült Királyságnak az emberi mesterséges megtermékenyítésre és embrió felhasználásra vonatkozó szabályozásának a kialakulását. A terület 1970-es évekbeli tudományos fejlődésére való reakcióként a brit kormány megbízott egy bizottságot egy jelentés elkészítésére. Ebben a bizottságban nem, csak jogászok, és a területtel foglalkozó orvosok, kutatók kaptak helyet, hanem teológusok és pszichológusok is. A bizottság megállapította, hogy a közös pont, hogy legyen szabályozás, és azt egy független szerv hozza létre, és ellenőrizze. Fontos az is, hogy a bizottságban nemcsak a témával foglalkozó szakemberek, hanem – annak kiterjedt társadalmi és morális kérdései miatt – az ilyen területekkel foglalkozó szakértők is helyet kaptak, és *Turner* szerint hasonlóan kell eljárni a mesterséges intelligenciánál is.

A nyolcadik fejezetben a szabályozási kérdések harmadik szereplője, vagyis a mesterséges intelligencia szemszöge kerül sorra. Ez a fejezet leginkább ötletgyűjteménynek tekinthető. Az egyes ötletek a „miért fontos” és „hogyan érhető el” kérdések és válaszok szekvenciáját követi. Öt javaslatot vizsgál meg. Az első az azonosítás szükségessége, vagyis hogy a mesterséges intelligenciát ne lehessen összetéveszteni egy emberrel, és az MI köteles legyen minden esetben tudatni magáról, hogy ő egy mesterséges intelligencia. A második a magyarázat szükségessége. Ebben a szerző szerint az tartozik bele, hogy a mesterséges intelligencia döntéshozatala mögötti logikát elérhetővé kell tenni mindenki számára, vagyis nemcsak transzparensz, hanem bárki által felfoghatóvá is kell alakítani ezt a logikai magyarázatot. A harmadik az elfogultság kérdése, mivel a mesterséges intelligencia, eddig egyedülálló módon, lehetőséget teremt arra, hogy ténylegesen minden elfogultságtól mentes döntések születhessenek. A negyedik ötlet a mesterséges intelligencia használatának korlátozása annak érdekében, hogy a technológiával hadilábon álló, és emiatt azzal szemben idegenkedő személyeket ne érje hátrány. Az ötödik a leghírhedtebb – és a korábban már említett tudományos-fantasztikus művekben gyakran megje-

²⁹ White Paper on Artificial Intelligence – A European approach to excellence and trust. Brussels, 19.2.2020 COM(2020) 65 final. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/commission-white-paper-artificial-intelligence-feb2020_en.pdf (2020. 03. 02.).

lenő – kérdés, a „kill-switch”³⁰ vagyis a „kikapcsógomb” kérdése, ami leggyakrabban az intelligens fegyverek kapcsán merül fel. A szerző vizsgálja annak lehetőségét, hogy miképpen lehet megakadályozni, hogy a mesterséges intelligencia lehetetlenné tegye ennek a használatát, valamint azt is, hogy miképpen kerülhető el, hogy a mesterséges intelligencia nehogy véletlenül megsemmisítse önmagát egy kritikus pillanatban.

A könyv olvasása során megfogalmazott gondolatokat összegezve elmondható, hogy az részenként és összességében is jó anyagot szolgáltat a téma iránt érdeklődőknek. A mesterséges intelligencia jogi kérdéseit egységes és szisztematikus dogmatikai keretbe helyezi, s talán ez Turner művének a legnagyobb erénye, ami mellett a sok jogeset ismertetésével kiváló betekintést nyújt a különböző joggyakorlatokba is.

Azok számára, akiknek – mint teljesen „kezdő” olvasóknak – a könyv nyelvezete és fogalmi világa esetleg nehézséget jelentene, ma már bátran ajánlhatók a témában megjelent, olyan magyar szakirodalmak,³¹ amelyek kiváló bevezetőül szolgálhatnak Turner könyvéhez, különösen a mesterséges intelligencia fogalmával vagy a jogi személyiséggel összefüggő, gyakorlati problémákkal kapcsolatban.

Mint minden nehezen belátható következményekkel járó technológiai újdonság, az MI jogi vizsgálata is azzal a veszéllyel járhat, hogy nehezen tudjuk megkülönböztetni a lényeges kérdéseket a képzelőerőt megmozgató érdekességektől. Turner könyve nagy szolgálatot nyújt abban, hogy ne veszítsük el a fókuszot, és a technológiai kérdéseket a maguk összetettségében, a jog nyelvére lefordíthassuk. A könyvet mindenkinek érdemes elolvasnia, hiszen a 21. század kiemelkedő témájáról szól.

Abstract

Artificial Intelligence (AI) is one of the, if not the biggest buzzword of the recent times. While the term was created in the 1950', until recent times it was the domain of sci-fi writers, who tried to discover its effects on society and humanity. The recent breakthroughs in AI technology and the spread of AI based services created the need for lawmakers and legal scholars to try and tackle the problems that AI creates. Although there are a lot of publications in this area, the book from Jacob Turner stands out in the field. The author has researched the subject very well, and using this knowledge he asks and answers not only the most frequent questions, but also questions that belong to the foundation of AI and law, and are often overlooked. My review aims to show these questions and answers to the Hungarian public in a shorter form.

³⁰ TURNER: i. m., 357.

³¹ Lásd különösen ZÓDI Zsolt: *Platformok, robotok és a jog*. Gondolat, Budapest, 2018.